



NA KRAJU TAJ VRT

GORAN ČOLAKHODŽIĆ



SADRŽAJ

DETALJNE PRIPREME	2
Naznake	3
Detaljne pripreme	4
Preklopi	6
Zaziv bazgi	7
Posude	8
Rukama grobljima	9
Ušuškavanje	10
Lov	11
Aubade	12
DOBRA JE ZEMLJA	13
<i>Prije sam se bojao nestanka znanja o zemlji</i>	14
<i>Ili, Život u šumi</i>	
<i>Već me dugo zaokuplja / Prije deset godina kupio sam Žumberak / Često sam gubio vrijeme na motrenje / Sve sam više gubio predmete / Pokušao sam, na kraju</i>	15
Ugar	19
Ab ovo usque ad mala	20
Slivenost	21
Dermatologija	22

Zadnja košnja	23
<i>Stajali smo i koristili perfekt</i>	24
 SPAVAČI	 25
1. <i>Kuća se uvijek na brijegu ukaže nenadano</i>	26
2. <i>S prodolja miriše sijeno</i>	27
3. <i>Noć isparava iz šume</i>	28
4. <i>Jedino hrbat sjenovitog brda sličići na predah</i>	29
5. <i>Ovo je kraljevina</i>	30
6. <i>Sidimo niz vinograd</i>	31
7. <i>Malo je straha u mirisu gume i vina</i>	32
8. <i>Noću se donje razine prepušta šumi</i>	33
9. <i>Namjerno sam toptao</i>	34
10. <i>Bilo je više soba</i>	35
0./11. <i>Nikad nam nije trebao</i>	36
 NEŠTO NERIJEŠENO S GRADOM	 38
<i>Imam nešto neriješeno s gradom</i>	39
Pomak prema crvenom (I)	40
<i>Ponekad se prurušava u Sofiju</i>	41
Pomak prema crvenom (II)	42

<i>U nekim sam snovima</i>	43
<i>Povremeno se sjetim izbrojenosti susreta</i>	44
Botanički vrt	
1. zide između vrata i kuta / 2. samo sam jednom bio pred vratima / 3. palim vrt / 4. želim pobjeći / 5. botanički vrte na kraju ulice mira / 6. u daljini, postavši huka	45
Pismo	49
ZRELI KRAJOLICI	50
Arhitektov san	51
Zreli krajolici	
1. Ujutro prostor nije još zarastao / 2. Što nas tjera iz šume / 3. Imaš ramena sazdana za to / 4. Ona ide protostubama / 5. I sada smo potpuno ostavili sumnje	53
<i>Dobro, na kraju taj vrt</i>	57
<i>Ponekad se spuštam žlijebom</i>	58
<i>Ponekad sanjam kubuse</i>	59
O autoru	60
Impresum	61

Dane sam provodio pripitomljavajući smrt s
vrtlarskom strpljivošću.

I. Šamija

DETALJNE PRIPREME

NAZNAKE

Javljale su se rijetko i kratko,
mjehurići u čistoj vodi kasnih ljetnih dana,
nevidljive ptice.

Pupale su u plavilu neba, još samo jednom jasnog,
kvržice na kori tišine, sve zrelijoj što je manje
ostajalo kolovoza.

Pupao je njihov zov, pup pup pu-pu,
pomalo neptičji, svakako nepoznat,
brz, kratak i neopaziv.

Posljednji put smo ih čuli početkom rujna,
da bi onda zašutjele, mada to nitko
nije ni zamijetio, kamoli spomenuo.

Mislim da su bile jedna od popratnih naznaka jeseni,
pandan plavljenju grožđa,
prvo jutarnje stezanje u grlu.

DETALJNE PRIPREME

1.

Baka se dugo već boji prvih dana kolovoza,
jer zaplavljuju šljive, šljive joj najteže padaju.
Svatko si sam određuje neki okidač melankolije:
ona je uzela te šljive čija je reakcija neodložna,
one moraju postati plavi Sveti Elmo i time –
već prekasno – najaviti udarac hladnijih noći.

Iz tjedna u tjedan se prati pomak zalaska sunca
natrag na istok, svake se godine, kao da je to
nešto neviđeno, žali za brzim kraćenjem dana
(koje je uvijek dulje od duljenja), živi se jesen
mjesecima unaprijed, cijelu se godinu podredi
njezinu odlasku, slatkim drhtaju gašenja.

2.

Šveđanin priča o dinamama, dinamama nadsvodenim
dinama od zgusnutog mraka zalaska, mraka studenog,
priča o crnom uvijanju čvoraka na Jyllandu. I ne pita
za moje čvorke, koji luduju za bobicama bazge,
od kojih se lišće krošanja pretvara u perje, a vjetar
smjenjuje stalno varirani ritam ptičjega govora
sad, u rujnu, rujnu nalik rujnu Toskane, toplijem,
svjetlijem, otkrivenom, blaženo nesvjesnom zime.

Ipak nas plaše kad u grupama većim od deset
još od ranog kolovoza pretražuju polja i voćnjake:
tražeći hranu, ali mi ih krivimo da kopaju za jeseni,
da je vuku iz grana kao što vuku prezrele bobice,
pomamno, neprekidno, gluhi za pljesak i deranje

Zaštitnika ljeta, od sunca žednih znoja i tijela.

3.

Taj prevjes vlage nad Velebitom,
uz tanki obrub onog što smo ostavili,
podsjeća me na jedan od deset filmova koji će vas rasplakati,
Legendu o jeseni. Iz autobusa, možemo uzeti
da je gorje neku tisuću metara više
i da je onaj suhi Ličanin Brad Pitt
koji se poljem vraća iz razvrata.

Iz autobusa možemo uzeti i gustoću zraka,
zelenilo kresta, ugodnost brzog bijega od završetka
prije nego nas stigne, onu sreću zbog izmicanja
koja izaziva salve vjeveričjeg smijeha, onoga koji
navodi odrasle da vas češkaju po kosi.
Na sjeveru počinju šubertijade, no mi još ne kasnimo,
još si možemo priuštiti sendviče u autobusima.

PREKLOPI

Drugi dolazak, svjetlost ovaj put krvavija,
u sobi se razvija miris od sastavnih dijelova,
nudeći nešto nemoguće.
Ulazim u rujan, miriše proljeće.

Nešto se spaja u britkost visibaba, onu zelenost
koja nastaje iz raspada rano, rano u godini.

Godina je preklopljena kao papir, tako da su
dijametralno suprotni dijelovi jedan do drugoga.

S jedne na drugu stranu velikog luka
probio se zapah buđenja.

ZAZIV BAZGI

Možda da kraju privedemo jedno izgnanstvo:

bazga divno cvate.

Smireno i sustavno tiranstvo

dugo je zelene mladice držalo van vrta; sad da se vrate,

da se u njemu nastane s mirom,

to želimo.

Viseće štitove neka razastiru širom

nad živicom, šupom, kad ih doselimo

ovamo opet. Kažu da brane kuću od zloga,

da hrane kukce, ptice i ljude;

čini se da bazge, poput gloga, nude

i tajnovito čišćenje noći od mraka.

I dok sam te prije tražio, podmuklo,

da vidim kako ću te, između maka

i lišća rabarbare ščepati, čupati, danas te promuklo

zovem i dozivam k sebi, da probiješ ogradu,

da prijeđeš k našoj vlasti,

zaboraviš zavadu,

jer u našem ćeš kućnome kozmosu

odsad u miru bit pozvana cvasti.

POSUDE

Posude, zemljane, napukle,
ipak upotrebljive, dugo stojeće
na zraku i kiši, ljušte se
lijepo, kao i koža. Djeluju
kao dijelovi prirodnog stroja
za odjekivanje, svojim dnima
odbijajući odzive. Služe
tome da voda kroz njih prolazi
i zaostaje, i da naočigled
pokazuju funkcije zemlje,
budući od nje, dižući gore
truljenje, klijanje, primjere bilja.
U kutu vrta, pod živicom,
leže prazne posude (tu je
njihova soba), čekaju proljeće
novih udomljenja, dotle
potiho zazivajući mahovinu,
nešto stalnije.

RUKAMA GROBLJIMA

Ti nemoj mene voljeti.

Moje su ruke ljetno groblje komaraca

T. Augustinčić

Lako je nekoga voljeti kad ne znaš
kako provodi zadnjih pet minuta prije spavanja,
kad si uvjeren da liježe anđeoski
i da mu nevini san odmah gasi sve nagone.
Treba se, međutim, opijati smjesama
smijeha i snebivanja, čežnje i gađenja,
seksa i ranjavanja. Moje su ruke u listopadske večeri
groblja komaraca, oni isti živi dlanovi
kojima ti, kao šafran proljeće, obuhvaćam lice
i sve tvoje mekosti i napetosti,
kao što usta obujme udove.
I hajde sad reci kako me voljeti
kada te milujem grobljima,
kada te dvama poljima stratišta vodim kroz ljubav
i krijem to od tebe?
Slutim da si majstor stapanja,
zato te i volim krvavih dlanova.

UŠUŠKAVANJE

Ujesen su noći najduže.
Dajem im najviše oduška,
spremajuci zimnicu za njihov dolazak
(zapravo ne jedu ništa, osim nešto sala –
od njih se suši i suče – ali dugo ostaju).

Posebno su slatke. Već uvježbani i oslobođeni,
sada isprobavamo nove položaje
za spavanje, više ili manje akrobatske,
obranjive i neobranjive, vrlo suptilno različite.

Deka preko boka možda će izazvati
osjećaj šumskoga tla pod leđima/tvojega dlana na bedrima,
knjiga kraj glave može izmijeniti kutove prostora,
time i gledišta snova. A onda pravim pokuse
s razmakom glave i mobitela: snovi su valovi,
interferencije stvar su frekvencije,
kako tek mogu njima izmijeniti krajobraz noći?

I onda liježem u mraku
i čekam, uvijek beskrajno strepeći od trenutka
zaspavanja, jer se ne može isjeći, spoznati, s njim pregovarati,
jer je isto što i smrt.

Teško poklopljenog drži me jesen u snu,
često bez snova, jer za njih nema mjesta
između glave i sloja gline, cigle noći.
Glava je u sivoj ilovači, noge u šljivama,
noć u voćnjaku.

Ujutro planiram večernje lijeganje.
Po tome znam da je kasno u godini,
da se zemlja, mozak i ličinke
sezonski grče prema unutra.

LOV

Lovio sam zečeve
obilno i nečujno:
nišan je ubijao, nije bilo pucnja,
krznene su vreće padale bez odgode
na suhu travu sumraka. Ostajali su
kruti, otvorenih očiju, bez kapi krvi
na stegnutim ranama, zapravo smiješni,
neopasni u toj smrti koja nije
preotela život, pa je bila prozirna.
Meni nije nestajalo metaka,
a ni njima smrti: stalno su je producirali
po humcima i jarcima.
Spušta se jesen, bit će da je to.

AUBADE

Da sad ovaj autobus ostane nasukan
negdje na okuci ceste,
na suncu,
bio bih prisiljen ispijati soja-sos
i jesti kurkumu, japansku robu
(posebna grana sokushinbutsua, žuta).
Čega još ima u torbi? Platnena vreća
za staviti pod glavu,
prljava majica,
plava pidžama s mirisom noći na koje se
moram naviknuti –
tragovi dana u samotnom dvojstvu.
Bazično stanje je odvojenost,
odsustvo *default*. To nas i čisti.
Bit će još podugo tako, sve dok ne nestane
torbe i busa, dok se na prašnjavoj
okuci ceste, u rujansku nedjelju,
ne prestane strepjeti.

DOBRA JE ZEMLJA

* * *

Prije sam se bojao nestanka znanja o zemlji,
ali je ono i u mene uraslo
s godinama - nešto zbog tebe,
a više iz tvrde gline samog vrta.

Prije sam strahovao zbog prolaska priča,
ali one su se vratile toliko puta
da sam već i sam pouzdan kazivač
tvojeg sve dužeg života.

I nema više bojazni, nakon bolesti.
Samo priželjkujem (djetinje, uzalud)
stalnost tvoga kašlja ujutro u voćnjaku

i onaj nježni miris koji se diže
kad gaziš grubo po metvici
pod mojim prozorom.

ILI, ŽIVOT U ŠUMI

*

Već me dugo zaokuplja
fiksna ideja o šumama: o livadi
kraj nekog potoka, o rijetkom pranju
i još rjeđim osobama.
Klišejski za ovo vrijeme, a opet,
to se valjda batrgaju moji geni,
sto posto seljački, deterministički,
i nešto grubo u meni žudi za tlom,
mojim tlom, tihom domenom stalnih popodneva
gdje po malokad košenim travama
lutaju ježevi. I puls mi postaje
dubok i spor,
i čujem pucketanje klica i rast*,
a fetiški objekt opet je hrast.

** I hear it in the deep heart's core*

*

Prije deset godina kupio sam Žumberak. Nakon Hrvatske, kad su ulice znatno opustjele, čak i u vrijeme špice, nakon Slovenije, smatrane vječnom. Slovenija je uvijek bila prisutnost, zračila šumskom vlagom sa zapada, širila se pograničnim poljima i potocima. Ali sada nije bila ništa stvarnija od Velike Karantanije, iz koje je često, po vjetru, na staklastim frontama dolazio prvi snijeg. Sada je zračila sve slabije, pa se visoko u Žumberku moglo poživjeti dugo, bez straha. Kupio sam ga za dvadeset eura i uzeo ceste pod svoje, pazio da se brzo i primjereno raspadnu, da odu ne praveći dodatnu štetu. Skrovito sam mjesto našao daleko gore kraj Sichelberga, točke u koju nikad ne udaraju meteoriti, kao ni u munjom raspolovljen hrast. Ondje imam devet redova graha i košnicu mednih pčela, a navečer

slušam šuštaj kukuvija. Priprema je riješena dobro i detaljno, sada se imam na što pozvati. Sad su se najzad isplatile knjige o permakulturi, naručene preko neta, dok ga je još bilo. Opravdanim su se pokazali strahovi od oranja i ureje, ključnima su ispale uzdignute gredice, kombinirane živice. Da pokažem tko sam i što sam, svoju sam zemlju ogradio pojasom sviba i trnine, sve preko polja, dok me od šume odvaja pleteni plot. Tu je moje mjesto straže. Noću s padine u kojoj sam se ugnijezdio popuhuje vjetar sjeverac, donosi lažne glasove, smanjuje udaljenosti. Ovdje uspravan stojim u duga popodneva, dajući se na znanje sjenama koje se kreću na rubu pojasa vidnosti. Ovdje sam dočekaio Ježa, one ljetne večeri kada su krijesnice, prvi put viđene nakon pola stoljeća, zelenim točkama definirale ravninu. Vukao se prema meni kao živi krtičnjak, glumeći jadnika. Nisam se dao zavarati, odavno znam da je Jež buržuj, da je vlasnik više kuća dok od jedne bijedne pravi boga. Ipak sam mu dao vrt, za nj smo se pogodili. Zajedno sada iščekujemo buku motora na prilaznom putu, zajedno noću, pod mjesečinom, pratimo prelazak crne sjene tornja preko zatvorenog vrta.

*

Često sam gubio vrijeme na motrenje tornja, zelenog od algi, s godinama sve manje čvrstog i uspravnog, a Jež me grdio i opominjao, podsjećao me na vrt, na ukop i iskop mršavih krumpira. Udarajući motikom o kvrgavu, ilovače punu zemlju, neko sam vrijeme uspijevao očuvati spomen na glazbu, biti *jukebox* čovječanstva. Ritmovi kopanja ritmovi bubnjeva, brzi rezovi metlom po daskama rifovi gitara, potezi oštricom motike gudala preko vratova, zov, zvon, ton starih pojačala, svaki zvuk izvor sjećanja. Lutao sam okolnim livadama, sve sputanijima šumom, tražeći lišće i plodove, skupljajući suho granje, u sebi do neke točke svirao dvadeset različitih kvarteta, čiji se broj smanjivao, stavci skraćivali, međusobno stapali, brzo se ponavljali. Počeo me mučiti težak ostinato, bio mi je točno ispod granice prisjećanja, ali me pratio cijele jedne jeseni, iduće, još jedne. Sličan pogrebnoj procesiji, ipak bezosjećajnije vedar, siv i sretan, crn i prazan, spreman na svaku ispunu. Vraćao bih se kući u sumrak glasno ga pjevajući bez riječi i to je za mene imalo toliko mnogo funkcija, a zvučalo kao urlici oduvijek gluhoga čovjeka.

*

Sve sam više gubio predmete sačuvane iz Hrvatske, sve sam češće zaboravljao poneku sitnu dužnost koju sam jedino ja sa svojih deset prstiju i odvojenim palcem mogao riješiti. Trebale

su mi godine dok nisam shvatio da mi škode jutarnje kave s Ježom na uzdignutoj gredici, da me, svjesno ili nesvjesno, na taj način truje. Govorio je najčešće sitnice, ništavne gluposti o životu šume, žalio se tu i tamo na neki svoj problem i tjerao me pogledom svojih pikulastih crnih očiju da ga za njega riješim. Zapustio sam straže na sjeveru, pleteni plot je prorastao broćem, živica se širila na račun mog sve čvršće stegnutog vrta. Jež mi nije dopuštao da je smanjujem i šišam, govorio je Tu su djeca, tiho, probudio bi djecu? Nije se primjećivalo iz dana u dan, ali jest iz doba u doba, od jeseni do jeseni, zime do zime, da je kuća sve manje moja: počelo je s gospinim vlaskom pod gredama, gnijezdima puhova negdje u podnici kreveta, a završilo žutim šarenicama u mutnom odrazu izvora.

*

Pokušao sam, na kraju, u jedno podne, po najvećem suncu – bio sam siguran da spava – otići sam do tornja, ali se na vrijeme našao kod pletenih vrata. Što je, kamo? Dok me tako gledao prodorno, primijetio sam da mu se oči zaplavljuju, da se prvo bistre pa boje, a staro neprobojno crnilo stisnulo se u samom središtu, tvoreći novu zjenicu. Ne shvaćajući zašto svoju snagu nisam spoznao ranije, šćepao sam Ježa i, ne mareći za krvarenje od uboda igala, krenuo bez misli prema tornju. Jež me gledao s prsa na koja sam ga privio, otvarao uska usta i siktao Čiji si, je li, da čujem! Na tornju nije bilo stuba i dva sam ga puta obišao dok nisam shvatio da ima i vrata, a unutra ugledao dugo, koščato stubište do vrha. U tom praznom dimnjaku Ježeve su prijetnje jednako prazno odzvanjale. Gore je u kontrolnoj sobi potihom svirao radio: time je počela rekonstrukcija sjećanja. Od imena aparata do svih njegovih dometa, u jednom razvučenom trenutku prizvao sam sebi sve ono što sam izgubio, zaboravio, fragmentarno se prisjetio i ponovno izgubio. Kroz eter je, čistim udarima klavira, pulsirao onaj isti daleki ostanato neke čudne glazbe koji sam u duhu održavao ritmičnim kopanjem i neartikuliranim pjevanjem po mračnim stazama. Jež je stajao pored radija, na propalom stolu, poklopljen naopako preokrenutom plastičnom posudom: gledao sam sjene njegove polukuglaste forme i uznemirenih šapica dok je pokušavao odgurnuti kupolu koja ga je sputavala, Gušim se, pusti me, crve, ali znao sam da ima dovoljno zraka i sad u svojoj psihozi, kao Paul Stephani, fingira taj plačni glas. Sjedio sam i uživao u glazbinu sezanju u moje sjećanje, u *real time* odrazu moje rekonstitucije, mojih misli na ekranu zvuka, gotovo kao po Teslinoj suludoj zamisli. Nakon što se slap basova uz prasak sudario s višim tonovima na desnoj strani klavira, i glazba i ja smo u do punog mesa domišljenom ritmičkom obrascu spoznali upornu Beethovenovu Sedmu, opće mjesto, element kolektivnog nesvjesnog. Jež je

odgurnuo posudu i pao na smrvljeni betonski pod, izgledao je nemušto i opet je umjesto očiju imao pikule, no surovost varke kojom me držao kraj sebe nije mi dala da siđem i pustim ga tek tako. Jednom sam od uboda bodlji krvavom rukom okretao dugmeta radija, mučeći Ježa svim raspoloživim valnim duljinama, svim glazbama, glasovima i ljudskim djelatnostima, tjerao ga, držeći ga drugom za šape, da na silu do besvijesti pleše rumbe i valcere, sve dok duboka grmljavina iz zemlje, isprva neodjeljiva od grmljavine basova, nije zanjihala toranj, oslobodila Ježa, bacila me, usporeno, natrag niz krhke stepenice opet u zemlju punu rizoma iz koje se više nisam imao snage iznova podići.

UGAR

Učili su me da uvijek nešto mora mirovati.
Makar kao spomenik, izraz zahvalnosti,
kao sigurna distanca od pretjerivanja:
za svaki slučaj. Za sobom uvijek urediti,
vratiti sve u sklad, kako god možeš i znaš.
Treba zagrnuti sve svoje nelijepe tragove,
treba pospremiti mokre ostatke ljeta,
listove, gomolje, plodove, kožu i kosti,
vratiti zemlji pravo na šutnju i pustoš.
Ostaju topli i prostrijeti ležajevi. Punjeni
mekanom osnovom svega, pravilno rezani,
posuti sijenom, ipak dokazuju udio ruku.

Ugar omogućava proljeća za proljećima.
Nešto mirovanja negdje, uvijek, pomalo,
dopušta šumi i livadi da se provuku noću
pod ogradom, da u krevetima šire korijenje.
Nešto mirovanja, nešto sna koji rastače
oštrinu brazda, međe dana, dopušta tebi
da staneš zorom uz ogrozde, da me kišom
svojih očiju i usana pred proljeće spremiš
za dodir i kopanje. Izbojci drveća kod nas
u krevetu, osim što nas prorastaju, brzo
nas prerastaju: ostani moj u tom raslinju
barem do berbe popodnevnih jabuka.

AB OVO USQUE AD MALA

začas smo došli od cijepa do plodova
bješe proljeće. Rana jesen je:
Sunce puca, kora lije sok, i kažeš
to su bile čvrste jabuke!

prošli smo sve od jaja do jauka
uz-niza stablo, jedno i drugo
bilo je jaja koliko jabuka,
nikad nama dosta voćaka

cijelu jesen cjeluje se usne kao jabuke
od strasne navike, a buke e ima!
bilo je do jaja svakome do jabuke
zna se s čim se počne s čime svršava

kad će proljeće, kre!? wet-jesen je
a ja,ja, ja bi! buke ispod jabuke
nema veze, samo da se tjera
stalna praksa jeja i jebuke,
tvoj ja, jaja jabuke
naša tijela zvjerad
i ja bum o-ke.

SVILENOST

Vadim luk na granici šume
i nalukavam se na mobitel,
da ti i to prenesem.

Već si toliko sastavni
dio mog mozga, da bih sigurno,
da prekinemo,
najprije nazvao tebe
da ti se požalim.

U čudnom trenutku
vidim nas u suncu sobe
kako, sat-dva po događaju,
razgovaramo o glupoj
onoj dvojici.

Naime mogu, u teoriji,
prstima guliti slojeve u kojima te ima
da zamislim dane bez tebe,
ali opet ću te naći
u narednima
(moja je stopljenost s tobom
nalik na luk).

Nisi u luku,
nego u prstima koji su
pokretani krvlju koja ne
spoznaje bestebnost.

DERMATOLOGIJA

Skini sve sa sebe, ostani u koži,
stavi se u svoju barem pola sata:
treba je gledati dok je još divna,
dok traje ljetni najam, ne znaš kad je kraj.
Trebalo se zaljubiti u sebe ili bar u svoje tijelo
dok se još ima pokrića. Dobro je to, gradi.
Gledati svaki milijun puta replicirani
milimetar kože, pore nalik na žilice lišća,
prozirne dlačice kao na breskvi.
Gledati i diviti se njenoj monotoniji
koja je jasni pokazatelj zdravlja.
Lijepa je zamalo kao i onda
dok je još nitko nije osvijestio.

Meni je potreban ritual daljnjeg mazanja,
jer stavlja taj osjećaj konca u ruke.
Vraća se jesen, Zemlja od Sunca
odvraća lice, kao pred vjetrom,
treba se spremati za sve, znati
da će se psorijaza vratiti, imati
sav repertoar oružja na stolu,
i mada mi možda neće ni trebati –
neka neka, samo neka, dobro je
čuvati osjet u rukama, mesu,
u pamćenju tijela imati svaki
strateški cilj bombardiranja,
držati drhtave prste na okidaču.

ZADNJA KOŠNJA

Zadnja košnja još jedan tih ritual.
Ne mora se nužno, ali je dobro,
a i lijepo, jer vraća u kolovoz,
vrijeme kad je košnja zarazna kao i zijevanje,
kad upališ motor i kreneš,
a kad prvi put staneš,
čuješ čitavi motorni zbor iz bliske
daljine, od svake strane svijeta.
Svi svladavamo travu, igramo se krava,
igramo se susjeda u predgrađu Chicaga.

Zadnja je košnja ljepša i muškija:
sam si u tome, često je magla i sumrak.
Obavljaš nešto travi ružno i bolno
u njezinu korist, kao liječnik ili otac.
Vodiš računa o stroju, kupiš ga pred san,
izlijevaš benzin, baviš se, kao što se ne baviš nikad,
jer si filolog, pisar i gej, uljem i čelikom. Na kraju
zaključavaš vrata, izdišući jedno „sve je spremno“ –
sad može zima, sad mogu duge noći bez rasta
provedene daleko od zemlje,
odatle uzdah.

* * *

Stajali smo i koristili perfekt
razgovarajući o tvojoj smrti –
zapravo ne o njoj, jer se već bila dogodila,
njome smo baratali tečno kao glagolima.

Trebalo je riješiti pitanje-dva
u vezi sjetve i proljeća, sunca;
nekoliko napomena prije odlaska na rad,
izostanak hrabrenja tvoj je izraz uzdanja.

Tek oko podneva, poslije magle,
dok si lopatom rezao korijenje,
sjetio sam se da sam noću i plakao, probuđen,
kratko, prevrnuvši tugu u mraku, kao i zemlju

pri jesenskom kopanju; ušla je
natrag, u humus, kao gujavica.
Sada obojica guramo šake u podatnu tamu,
sve se dogodilo dok još i nije, dobra je zemlja.

SPAVAČI

1.

Kuća se uvijek na brijegu ukaže nenadano, odjednom zdesna, izvor krivudave rijeke šljunka koja izigrava prilazni put. Ondje ju je postavio čovjek bez lica, onaj koji je u njoj proveo gašenje listopada. Mi smo došli tek poslije, pošto se izlila kiša, a vršak glavice brijega postao iznova suh. Odonda golubice mogu donijeti grančicu loze s obronka, u залог budućeg mira; no sve to okružuje šuma, strmi, silnim lišćem zasuti klanci, sjedišta gljiva. Voćnjaci koji su sve sličniji šumi: u svako proljeće stabla zamijene po list, ljeti odbace plod, prijeđu na stranu zelenog mraka. Iz ljeta u ljeto prilaz je sve teži, trava sve viša, crni kamenčići ceste tonu sve dublje u zemlju, korov sve gušće i plodnije sipa svoje sjeme.

2.

S prodolja miriše sijeno, mada u odsustvu kosaca, ali hrđavi kolotur zdenca ipak se može okrenuti. Sve odaje nedavne posjete ljudi, rijetke dolaske, kratke prisutnosti – ipak dodire. Pod orahom titraju sjene njegovih lisnatih udova, grančice škripe na lagodnom vjetru popodneva. Otvaram zdenac iz kojega uzlijeću protekle jeseni (negdje se još čuje hihotanje bjesova), izvlačim iz njega vjedro prepuno lišća, obraslo mahovinom i lišajem: iz duboke vlage izlazi stonoga, padajući natrag preko ruba, nalik na bijelu vrpču. Izvlačim opet, pronađem crvenu. Nosim je da je Kata uplete u kosu.

3.

Noć isparava iz šume, ne gmiže s istoka. Načini se prije zalaska sunca, onda strpljivo čeka svoj red da procuri između stabala. Bijele sjene nepoznatih zvjerki postaju oštrije, lebdeći nijemim krajičcima oka i sve crnje izazivajući pomutnju. Zatvaramo vrata. Samo ona stara, dobra, drvena ostaju otvorena, skinuta sa šarki, negdje duboko u šupi. Sami su njihovi do vratci jamčili sigurnost: moglo se gledati suprotni brijeg – jedno samotno svjetlo u dalekom selu – kroz otvorena vrata bez straha. Te su večeri prošle. Više ne znam kako smo mogli lunjati jarcima kraj kukuruza, gledati u šume, sami u noći. Bijele su nas oči gledale, a mi im nismo vidjeli kandže.

4.

Jedino hrbat sjenovitog brda sliči na predah. Ta jedna ravnina, slobodna od šume, rasprostire obzore: ovdje je sunce, ovdje su pčele podsjetnik na ljude, a nedavno procvali mažuran odaje prisutnost neovisna ljeta, koje se može pozvati na nešto drugo i drugdje. No staza je uska. Treba se držati svijetle sredine, onda je šetnja jednako mirna kao i lagani prolazak oštricom leđa svake druge zvijeri. Pregibe udova, k tome, zakrivaju vinogradi.

5.

Ovo je kraljevina. Pod njom su mnogi ljudi i kuće, mnoge gljive. Kuće su gljive, privremena plodna tijela micelija svojih podruma; pojave se bez jasnog razloga, sazriju, istrunu, nevidljivim kanalima zemlje otpužu u tamu vremena da bi opet, jednom, ali nikad na istom mjestu, procvale cvijetom bez boje. One sjedinjuju pokret i nepokret, meso i travu, sjedinjuju bezbrižnost bilja i otrov životinja, a isto jedinstvo i jedu. Tako i podrumi: podrumi su zavojiti, pletu se u omče, dave mračne kukce koji ih nagrízaju, jedući ih. Pružaju svačemu zaklon, ipak. Opasno je sići u podrum, posebno kada ga nema.

6.

Sidimo niz vinograd, niz pregib. Kroz ukočene ruke oraha vidi se klobuk kuće, već iz njega gmižu svijetli crvi noći: netko nas čeka. Ne plačite, zgažena majčina dušica barem još miriše lijepo, na majku, a bijela lica divlje mrkve neće zgasnuti prije no vaša – to nikako. Brže! Brže nizbrdo, kroz polje i kroz šumu gdje čame spore tuđih kuća, duboko u humusu. Kraj staze i kraj šume sve su brazde žive i uzmiču, nalik na moruzgve, groze se dodira vas mrtvih: pa prođite slobodno.

7.

Malo je straha u mirisu gume i vina. Sjedimo u sobi čovjeka bez lica; toplo je i tiho, a drvo naslonjača čvrsto je podvedeno u domenu ljudi. Vraćamo se ovamo ujesen i ljeti, u koliko-toliko pravilnim razmacima, slušati cvrčke i kišu, kratiti noći, tražiti prijeđena odmorišta, uokvirivati vlastite stvarnosti. Donekle sličí vraćanju vune po igli ili papira na bubnju pisaćeg stroja, kako bi se stvarali sve noviji redovi. Samo nove vinograde nitko ne podiže: ovdje smo, pozvani rušiti stari. Mračno je, jer je svaki put trava sve viša, stabla u voćnjaku sve više šumska, a šljunak na vijuzi prilaza tone sve dublje.

8.

Noću se donje razine prepušta šumi, a uskoro mrtvi se sele u potkrovlje. Odande se zvukove kraja čuje toliko bolje i slađe, da ne mogu zaspati do duboko u mrak. Ližu hladne kapi sa zidova, govore šuštavim glasovima, sretni što leže zajedno. Napokon usnu dublje od mraka, toliko duboko da me to plaši, i ostanem jedini koji još vidi bijelo lice žene što se svakom od nas, jednom po jednom, unosi u oči. Orasi bacaju sjene na travu, sada od nedavno izašlog mjeseca, koji preobražava noć. Smijte se svi spavači koliko vas u kući ima! Ne znate kad će se ona vratiti dolje, u zemlju, kad će otpustiti posljednju sporu i nestati, a vi biti odvučeni opet u tamu. U ovoj se kući oduvijek spavalo. Ja idem, jer je put dug i bit će tim duži čim više ga prijeđem.

9.

Namjerno sam toptao što jače nogama trčeći niz prilaz po nestajućem kamenju da ih probudim, ali stigavši do dna, vidio sam da nijedno svjetlo nije planulo. Desno od mirisa rezede ušao sam u stazu, napet, očekujući udarac slijeva, zdesna, od onog što promiče velikom brzinom u mraku, premda sam znao da ničega ne smije biti. Ništa se nije čulo. Preda mnom preduga cesta nalik na blijedu sliku rijeke urezanu mjesečinom na mrežnicu. Oči je trebalo napinjati da je se odvoji od kraja, od valova mračnih livada, bregova crnih šuma. Njezino blago i ugaslo sivilo nije dopuštalo promjenu smjera, zvalo je naprijed. I cijelo sam vrijeme hodao po njoj, ne samo noćas. Negdje u vrijeme istinske noći, kada se čini da zora ne bi promijenila ništa, naslutio sam nečiji dolazak. Uvijek je bilo tako, uvijek sam čekao nešto da dođe crnom cestom iz drugih dijelova bezdana. Stalno se čekalo pojavu nečeg, slutilo primicanje, dugo prisluškivalo. Stajao sam na raskrižju, trzajući se, spreman na skok. Ništa nije dolazilo, no nije ni odlazilo. Stajalo je ondje. Ništa se nije pojavilo. I onda se razmakla šuma, od ceste, od jarka, a ja sam se sjetio grebena: ondje su zvijezde postajale gušće.

10.

Bilo je više soba. U svakoj su prozori stajali kao nikada dirnuti kišom, podovi bili meki i topli, prašnjavi, potajno žedni zraka. Svaka je imala okna od sitnih i plavih stakala i sve su gledale na isti daleki prizor. Izišao sam na južna vrata. Nema više pitanja, sada napokon samo ravno, po hrptu: nisam im ništa rekao, tako je i bolje. Odavde bacam poglede na istok i zapad, na vinograde, humus, kuće i spavače, ali me više ništa ne čuje; ja ne mogu slušati. Kroz polja idem sasvim sam, trava je sažgana, u šumi strahovi sikću po prosjecima (nitko ih nema), a ona je sama zauzdana, ne ždere voćnjake, ne rađa debelim crvima bez očiju, već samo visokim, kamenim čempresima, izlučenim poslije požara kao kristali iz spaljenih svetaca. Čempresi stvaraju put, a put ide k jugu, k crnoj planini krunjenoj zorom, stavljenoj preko sunca koje je probija. I mada je njena geografija složena koliko i moja, jutro nas rastače, put se proširuje, žudeći što više stopa nas mrtvih, da prođemo, slobodni.

0./11.

Nikad nam nije trebao razrađen sustav zagroblja, osim rastera polja i brojeva inače istih kazeta. Ako smo i mislili išta više i dalje, to nije bilo svodivo. Ipak nam nije teško zamisliti pakao, ne kao kaznu, nego fenomen fizike, posmrtni, ali ne-izbježan peh. Jer došli su iz Znanosti, kucali na prozore plastičnih ekrana i dijelili knjige i letke. Neki naslućuju, naime, da bi se svijesti, jedna po jedna, mogle još jednom ili čak više puta – zašto ne bezbroj? – upaliti negdje u beskrajno razvučenoj smrti svemira, tom postupnom hlađenju višemilijunskog trajanja, za stupanj do dva po eonu. U odsustvu svega i dubokom zaboravu svjetla, ovdje-ondje palit će se, kao čađa na ciglama dimnjaka, nečije svijesti, obasjane blijedim žarenjem pretpostavljenog početka, s one strane odakle je naišao, što god on bio. U tim infinitezimalno kratkim trenucima bit ćemo opet svjesni kao i u nekoj od iskara našeg života, premda vjerojatno nećemo biti svjesni da smo ponovno svjesni, niti ćemo se moći oslanjati na ikakvo osjetilo kako bismo spoznali da smo uronjeni, poput mozgova u hranjivi likvor, u nešto tisuću puta rjeđe i u isti mah mračnije od mraka. Sada takvu mogućnost smatramo istinskim paklom, fizičkim, a ne metafizičkim – stoga izvjesnijim, barem mi koji nikada nismo u histeričnoj vatri i dimu religije vidjeli ništa, bilo strašnog, bilo krasnog. Među nama je pak jedan još uži krug koji time nije nimalo zadivljen, a možda ni zastrašen: krug onih koji drže da takav „pakao“ oduvijek postoji, u ovom našem, još koherentnom svemiru, još donekle mladom i vrućem, još sluzavom kao svježe skuhanu tijesto. Riječ je o ponovnim pojavama u snovima onih koji ostaju, onih koji su bili i onih koji će tek biti. Kao što se mogu javiti i u sve većoj ne-bitosti svemira koji se razvlači u dijelove u kojima ga nikad nije bilo, naše se svijesti pale i gasu u onostranom životu noći. Aleatorikom i silom velikih brojeva, i poslije smrti naših tijela i gašenja našeg uma, naše će se svijesti paliti – kao čađa na ciglama dimnjaka – ovdje i ondje u mraku mračnijem od mraka tuđih snova, svih snova, svakog sanjivog sna. S obzirom na ograničenost ljudskoga roda, ovo prokletstvo neće trajati vječno, ali će nas potom, čini se, preuzeti ono palucanje u tamnoj tvari o kojem su nam dojavili iz Znanosti. Tako smo osuđeni na stalno, ali isprekidano, fragmentarno, nepovezano, beskrajno kratko ponovno postojanje, bljeskove sebstva koje bismo proklinjali kada bismo za to imali vremena prije ponovnog utrnuća, zbog kojih bismo plakali kad bismo i dalje imali suzne žlijezde i kad bismo mogli iz tih istrvanih komadića sastaviti tugu, očaj, bol. Zato će to biti i neće biti pakao. Povremeno ćemo, krivnjom ili zaslugom drugih, inače savršeno nebliskih (ipak su dakle sva lica u svemiru pobratimi), biti i u smrti ranjavani zaostalim okusom života i – budemo li zbilja prokleti – osjećajem blizine onih koje smo jučer ili prije

silnih era voljeli: tad će se sigurno u svijest, unatoč manjku osjetila, unatoč odsustvu ikakvih opreka, probiti poput pipaka, jer su toliko neodoljivo snažna, sjećanja na put i na strast, na iskrenje očiju, na toplinu i sočnost spolovila i usana. Istog ćemo časa nestati i zaboraviti. Bljeskat ćemo ovdje-ondje uz ili mimo naših ljubavi, mimoilaziti se jureći mrakom uz hućanje drugih svijesti za dlaku pored naše, kolati crnom cestom u crnom kraju noći. Palit ćemo se kao krugovi kratkotrajnog svjetla, videći samo jedan komadić onoga vinograda na obronku kamo smo oduvijek bili stjerani, suočeni s potpunom ljubavlju u očima jednako ustrašenoga čovjeka, okruženi kućama mrtvih koji su to uvijek bili a da nikada nisu počeli biti. Bit ćemo, kao i sve što je ikada postojalo, spavači koji ne znaju za sebe ni za vrijeme u nebrojivim satima mraka, koji se načas bude i okreću nesvjesni noći i sobe, nesvjesni onih koji im spavaju na prsima, neizdvojivi iz tame.

NEŠTO NERIJEŠENO S GRADOM

* * *

Imam nešto neriješeno s gradom,
odnosno, mislim da danju nismo u stanju
reći si sve. Nadoknadim, hoću
ili neću, noću, kad mi se primaknu živice
i brda se počnu kotrljati pod nogama.
Bude tu podosta prilaza ulica volti arkada
bude i podosta bronce, zelene od vlažnog mraka
u rijetko košenim parkovima.
Stalno me šalje od pročelja do pročelja
nezgodno vezanim linijama tramvaja
i često sasvim neznanim jezicima
ispisuje nazive zgrada i trgova.
Valja me po pločnicima, dobacuje haustorima,
krijući ipak unutarinja dvorišta -
dokaz da on može sanjati lucidno, ako već ja
bauljam kud moram kroz hodnike i pothodnike.
I onda me ujutro tjera u smijeh
i u podsmijeh, jer znam da se hvalisavo množi
u meni cijele noći, zamazuje mi oči, trubi propagandu,
trudeći se napraviti većim crnjim dubljim
graditi se beskonačan, uzalud u privid.

POMAK PREMA CRVENOM (I)

živio sam dosad između
nekoliko zgrada, na dvadesetak ulica,
u tri ili četiri hektara šume i livada.
nisam mislio – u onom je smjeru prostranstvo,
a meni ga pripada zamjetan dio.
dugo su pravokutnici zaokruživali obzor,
reproducirajući odavde vidljivi uzorak prostora.
sada, s ovoga visokog, tamnoga gledišta,
promatram s rubnika središte, uviđam
šprance ponavljanja, oblike stalnosti.
loše iscrtan, trapez grada odavde do rapske,
od nje do džamije, odande
do neke točke na istoku (*traži se kut*
nasuprot poznatog α) pa opet do sobe u kojoj,
zakratko sâm, zaključan i miran, motrim
kroz široke prozore. on će se bezbroj,
ili nešto manje puta, ponoviti, kako bi stvorio grad.
tek će s visokih mjesta, pri malome zoomu,
postati jasna generičnost prostora.
unedogled će se nastvarati nekoliko zgrada,
dvadesetak ulica, tri ili četiri hektara šume i livada.
unedogled onih tvornica žarulja, koje će,
u jednu jedinstvenu bakrenu mrlju stopljenih svjetala,
svake večeri činiti zapad

* * *

Ponekad se prerušava u Sofiju,
Bukurešt, Ruse, u Debrecen,
nekada davno je volio Pariz.
Uvijek, međutim, ostavlja dovoljno rupa
koje ga odaju kao masku.
Za trulim limenim ogradama
dugim na kilometre,
oaze mraka i korova, šljunčane bare
obložene gumama, prljave
od taloga noći; one i zidovi
s rubova zaljeva
krajeva ulica
grubi su, ne mogu biti uđeni
ni izađeni, ne lome se
i ne lome zvukove sablasno
prisutne u snu. I tu
otkrivam slabost: grad se nije
gradio dalje. Ostatak nije tu.
Nedostaje koda.
Njegova je igra ograničena sviješću
da noći brzo lete unatoč jeseni
i mislji da je spremio
dovoljno ulica. Kuckam o zaslon
i budim se prepredeno.

POMAK PREMA CRVENOM (II)

slijeva je park. ne može mu se
olako pristupati: zna mu se podjela
i pravila prolaska. raščlanimo ga, jer je tako lakše,
na krugove.
u prvom je krugu cesta, i pločnici
koji ga opasuju. njima može prolaziti tko želi, ali ipak
ne smije vikati. u određena vremena
bolje je prijeći na suprotnu stranu ulice.
drugi je krug ona padina, blaga, obrasla travom,
koja ga cijelog obrubljuje, drži da ne sklizne preko, kao dlan
kapljicu krvi. istovremeno, ona je slična glatkome ždrijelu
biljaka-vrčeva: uz nju više nema izlaza.
do trećega kruga se najdalje smije još prodrijeti. to je
onaj polusjenoviti kraj pod krošnjama golemog drveća,
međa kozmosa, sporna krajina. danju
u njoj se čuju zvukovi unutrašnjosti, ovdje i ondje
kroz ciku ljuljački, mrvljenje kotačića;
noću vršci parabola putanja onih iznutra opasuju
debla najisturenijih stabala – to su sati drhtanja.
za ovime, više se ne zna ni staza ni boja.
negdje unutra izlaze ljudi iz crkve, kasno popodne,
i s glasačkih mjesta (opet se primiče zapad), i cijela je
jedna brigada ucijepljena u izbojke
podivljalog drveća, a visoka, osorna starica,
kojoj uskoro ništa neće biti jasno, čisti prženu srdelu,
dodajući meso unucima

* * *

U nekim sam snovima, priznajem,
žmukler i varalica:
primjenjujem Borgesov lijek.
Kad mi je dosta, kada me razljute
poznata lica bez poznatih riječi,
duge pristupne ceste i prazne
obilaznice, sivilo mostova
nad blatnjavim rijekama,
kada me opkole prazni
i nedovršeni uglovi zgrada,
noći kad ne bi trebale biti,
jutra kad nema ničeg od jutra,
prekidam igru - snovi su samo
zadovoljavanje, igra sobom
na onoj strani Mjeseca,
i uvijek mogu stati kad ispraznim
daljnje mogućnosti: Ipak
još nešto mogu. - A što? -
Probuditi se, velim,
i slasno završavam sve.

* * *

Povremeno se sjetim izbrojenosti susreta i to me rastuži. Rastuže me fragmenti prostora, tako i grada, koji će, dok ja budem imao ozbiljna razloga vjerovati da se mijenjam, morati uvijek ostati isti, isti u sve tri ili četiri točke posjeta: u šest, u deset, u tri, u osam. I onda gotovo, nećemo se više imati prilike dodirnuti, iako će možda oni imati prilike negdje i do neke točke u vremenu (koje je rezultat prostora) biti isti. (Oni ne bivstvuju, oni istuju.) Duboko žuto popodnevno nebo ondje gdje više nema ničeg osim ljuske grada – popodne i prozori, popodne i prozori, mutne ovčice oblaka u njima odražene. Ne znam što će bez mene; važno je što ne znam, ne ja. Hoće li na njih utjecati promjena doba (koja je predmet žučne rasprave), hoće li onaj Parižanin kojeg sam početkom stoljeća ostavio u rano jesensko popodne u tihoj slijepoj uličici na rubu središta grada da kopa jarke za odvođe kopati i iskopati, hoće li trebati ručak, hoće li i s kim više razgovarati? Najviše – hoću li ga naći u šest, u deset, u tri, u osam, a da mi ima što reći, hoće li se slomiti, puknuti kao zora? Uvijek tražim više od *scripted NPC*-ja, ali oni su vrhunski umakli vremenu, svejedno ne umakavši tuzi, dubokoj tuzi. Ne znaju što je akcija-reakcija: taj manjak im obilno otvara spremnike sjete. Oni su dokaz mog djetinjstva, njegovih lica i srpnjeva. Njihova je patnja zbog nesvijesti o patnji daleko gora od ljudske, kaže Nietzsche, a ja onda iskapim piće, odaberem jedinu nebezizlaznu opciju na kotaču razgovora, jednako odlazeći, satima, tjednima kasnije dolazeći, Njihova je patnja zbog nesvijesti o patnji daleko gora od ljudske, baš kao u djetinjstvu, u šest i u deset, puknem jezikom, iskapim i recimo odem.

BOTANIČKI VRT

O serre au milieu des fôrets!
Et vos portes à jamais closes!
M. Maeterlinck

1.

zide između vrata i kuta na kraju
jednako sumračne ulice
vrata između zidova zraka
koji znače rubnik svijeta
(jednog svijeta, tek jednog među svjetovima)
kute između svjetla i mraka
vrha i klanca
(Horvatovca – Medveščaka)
botanički vrte, tko zna čega u tebi ima
iza meni uvijek zatvorenih vrata
u tvom je središtu sjecište staza
crna mlaka među vrhovima
dlakavih lijeha
koje strše poluotocima
na zasute puteljke iglicama salvijama
botanički vrte botanički vrte
moje se misli mehanički vrte
po stakleniku tebi u centru
o serre au milieu des fôrets
sa svih ga strana opkoljava sjena
visokih jela, omorika, tisa, kvrgavih kuća
o vrte na rubniku svijeta
sličan si hangaru prepunom jeke
sličan si mjestu gdje umiru ljeta
(tamo negdje petnaesti rujna)

o vrte o stakleniče o mehanički botanički
pipci dugačkih cijevi napajaju redove šaša
u mraku u vlazi zatvorena vrata
hidroponski uzgoj farmakofita o vrte
moje noge mehanički prte
snijeg i led i gazeći k tebi
prelazim Schrottovu, povlačim vrata
vrata su tvrda; preskačem vrata
poda mnoom kamenje hrusta, puca i krči
o stakleniče u središtu šume
et vos portes à jamais closes
što je taj vrt na kraju mog puta
iza njega bolnica, bolnica na obali jarka
vi gradski tramvaji punim jedrom po vodi Medveščaka
kamo, tramvaji, mehanički vrtovi
povijuše ruku cvjetovi glava o staklenici
zašto taj vrt u mrklome mraku na kraju ulice smrti
odrazi grada
mirisi stuba
o vrte o noći o Bože kad ćemo imati kišu
i vjetar i snijeg u stakleniku

2.

samo sam jednom bio pred vratima vrta
niske su šipke rekle tek prijazno *nećeš*
iako, rado bih bio ušao dublje
pošao stazicom do staklenika
da, staklenika u središtu šume
svega što ondje ima i u mojoj duši
bolesne stalne mirisne analogije tome

3.

palim vrt palim vrt palim palim ulicu
polijevam snijegom i suzama požar i čekam
čekam da puknu stranice mog staklenika
o kad ćemo imati kišu i snijeg i vjetar
ako ne sada u stakleniku
palim vrt palim odoljen palim fatsiju japonicu palim
o vrte u središtu šume
bolnicu, bolnicu na kraju vrta
tramvaje
mrtve
dođi pa tako si blizu da požar ti tuče u prozor
dođi pomogni, dođi i spali
pucaju stranice mog staklenika i sve što se u njemu gnijezdi
kulja kroz rešetke rupe okvire
lopoči
tijela
jer kad ćemo imati kišu i snijeg i znoj i tijela u stakleniku
ako ne sad
od vrha do klanca
leđa
njedra
slabine

4.

želim pobjeći
neću da me uhvate niti da imam ikakve veze
s požarom vrta i staklenika
imao sam puno pravo spaliti sve i otići mirno
to mislim potpada možda pod kršenje javnoga reda i mira
ali ne, imao sam kaput, kapuljaču, plahtu
i nije me briga
nije ni tebe, nemaju veze oni sad s tobom, odlazi kući

spavaj u sobi
skidaj se gol i nemoj ni slučajno da te tko vidi
želim pobjeći neću da me progone niti da ikako požar vežem uz javu i stvarnost
sad ću se silom probuditi doma
u krevetu bit će još rano
o vrte botanički vrte na kraju ulice smrti pa onda ukoso gore
sada te nema, već šikara puna pepelnih dina
skriva u središtu kostur tvog staklenika
šuti. spavaj. moći. crni.

5.

botanički vrte na kraju ulice mira
i vi vrata koja ga čuvate tihim
na kvaku spuštam svoju koščatu ruku.
kvaka je mokra. oblizujem kapi.
opet, polako, na Zagreb sipi kiša
svjetlonosna kiša
a ja se spuštam ravno pa dolje
po stubama ukoso dolje

6.

u daljini, postavši huka, prolazi jutarnji tramvaj

PISMO

Važno je nikad ne crtati kartu.
Mjerilo je diskurs varki, a karta
nije teritorij; ali ipak
ne crtajte kartu,
niti dajte karti da crta,
niti joj darujte zemlju.
Tjerajte Kartu Bez Zemlje da potpiše
Veliku kartu, a onda se
probudite iz rijeke i otoka.

ZRELI KRAJOLICI

ARHITEKTOV SAN

Sjedim slegnut u slojeve zemlje,
kičmu mi drže stijene,
a ruke mi se šire,
dugi bijeli kubusi,
od ulice do ulice,
laktova uperenih
u prolaze i parkove
spletene tako da
mene otkrivaju.

Kao što pelud pada na jezero,
jednako blago i beznačajno peru me kiše.
Uvijek sam svjež i sunce
ne ranjava moju kožu.

Meni utrobom kruže - ulaze pa izlaze -
oni zbog kojih živim, za njih
sjedim zavaljen u slojeve zemlje,
a ruke mi se šire
kao kapilare.

Osjećam sve, svaki svoj otvor
i ispupčenje - znam u svakom trenutku
tko me i kako obilazi, slušam
korake ljudi u sebi i kraj sebe,
vidim sunce, mada mi oči zasljepljuje,
pipam svaki dio svoga tijela
beskrajno istog i složenog,
punog, snažnog, neizbježnog,
do zadnjeg zrnca pijeska dio vremena i mjesta.

U njemu se s vremenom
grade nove sveze - utvrđenje sinapsā

na stazama koje imaju značenje
i važne su jer su ih ljudi
takvima učinili.

U meni oni – kao stanice – umiru,
rade u meni, ili mi mijenjaju
vanjske i nutarnje opne i sluznice –
u meni se rasploduju, viču u meni,
vode ljubav u mojim organima.

Tu se moj san do vrha ispunjava:
trizam se od slasti, ispunjen smislom
Gradnje
sa svrhom i značenjem:

ustajem i crtam svoje tijelo iz vizija.

ZRELI KRAJOLICI

1.

Ujutro prostor nije još zarastao
od ljudi, od poslova, onako
kao ni sluznice požudnih,
a već se čeka vraćanje dana,
punjenje praznine.
U grlu, na očima: ljutina rane zore,
nužnost kretanja, polaska, trganje
od sna, stezanje u želucu
prije posjeta, prije uspona
po prašnjavom vodom opranim stubama
škole (kao dijete, kao učitelj)
bolnice (bojim se)
zatvora (sjećam se straha u snovima).
I goli nas stupovi nečime obvezuju, nekako govore
„Nije to tako jednostavno“,
probadaju, iscrpljuju. Ujutro,
kad se najviše srećemo s bolešću
i njezinom krajnjošću,
kada nas gola zora u plućima
najviše tješi i najteže zahtijeva.*

* *Junotempel in Agrient* (1828.)

2.

Što nas tjera iz šume, iz toplih perina crnice,
ako ne bujanje?

Grmlje se udvostručuje, debla stabala
četnaest puta gušća, staza u sve više račvi.
Jedva se krećemo usjekom gdje bi se borovi sastali,
ali zastaju, ne znaju što bi od nas. Još zakratko.
Ovo su sve šume: one Mljeta, one doma,
one šume i zelene još odsutnim mrakom.
Ovako stoje prije vatre, ovako prije noći.
Ostanimo ovdje što se duže može
a da ne sunu, da ne zatvore sve staze
do njive, gdje je svega manje,
gdje ćemo opet moći položiti pravo na premoć,
biti ljudi, rugati se šumi jer je mnoga, jer nema
svijest o šumi. I sve ostale gluposti koje mislimo i radimo
kada nas ne brine šuma.*

* *Der Abend* (1820. – 1821.)

3.

Imaš ramena sazdana za to da se na njih polože ruke,
da te se okrene i uvjeri, uz što manje riječi,
u zahvalnost, tugu, čak i u ljubav.
Znam tu frizuru koja se ne mijenja godinama
jer nema potrebe, a i tu haljinu, nekad je bila
nekakva zelenoplava, sada održava dovoljno veze s mojim djetinjstvom
da još bude željena. Nosiš naušnicu o kojoj ne znam ništa,
jer nikada nisam pitao, a ti nisi pričala. O
mnogo toga nisi pričala, a sada je više u prirodi svega
gledati kako odmičeš u pejzaž,
nego te okrenuti i uvjeriti, uz što manje riječi,
da ima nečeg gorkog, nečeg panično dječjeg,
da nisi dužna sama ići u polje u kojem se

sabire večer.*

* *Frau vor der untergehenden Sonne* (1818.)

4.

Ona ide protostubama, protustubama jer ne uzvisuju
i ne unizuju. Prolazi jednom od suhih spirala
koje zadiru, oduvijek su zadirale, u moje dane,
rijetko, često – postojano, barem. Probiju se između
zidova, prodru djelomično, kao uglavljene školjke volaka
u osebujnim pločicama naše kupaonice.
Mislim da iz nje, ali ne samo iz nje, vode tavanska vrata,
rupe u podu za stubišta, k stubištima.
Prozori su laž za nas, iza je samo beton. Stube
vode na stubišta, svjetlo je uvijek daleko gore,
sjene se sabiru neovisne o njemu.
Ide odjevena u obično odijelo hodača, nema ni pravo
na drugo, to je isto odijelo koje stavljam i ja,
u muškoj verziji uniforme, noću, popodne, kad već krenem.
Traži prekid, traži posljednji namotaj pužnice,
nesvjesna strašne nemilosti fraktala, daleko od jeseni
za kojom čezne na hrđavom putu bez neba.*

* *Frau auf der Treppe* (1818.)

5.

I sada smo potpuno ostavili sumnje, grla se otkočila,
svi su susreti i sva prva otvaranja vrata
obavljeni, već i tonu u sjećanju. Šume smo riješili
na sebi svojstven način; vidiš da je oko nas krajolik
za široka lutanja, raščišćen za večeri. One
su ostale na stubama noći, u nužno prošlim zalascima,
nikada nisu dosegle prostrano bilo otoka
s kojega možemo tek prema dvojnoj samoći.
Pa hajdemo. Imamo svoja odijela, ponesimo ih
kao predmet ponosa preostao iz prolaza.
Sad smo gospodari otoka.
Želim znati kakve su zemlja i voda ondje, vidiš,
gdje pruga neba izgleda najdublje narančasto.
Reći da nemam s kim drugim donde
bilo bi nemislivo. Meni su te dale
fraktalne spirale, bujanju staza u inat,
tvoja ramena sazdana za to
da se na njih polože ruke.*

* *Abendliche Landschaft mit zwei Männern* (1830. – 1835.)

* * *

Dobro, na kraju taj vrt, ta ograda srušena i gurnuta pod čemprese, žamor u mraku, zastali pupoljci, poznata lica. Mi smo pronicljiviji, mi smo shvatili bolje. Mi se susrećemo naizmjenice u tami, tek lagano svjesni promjene mjesta, ali u razgovoru puni i ispunjeni. Mi se, po zakonu velikih brojeva, nalazimo svako toliko s onima koji nas čine (onima koje volimo) i prije par smo eona shvatili kako funkcionira taj pretpostavljeni „pakao“, plod nerazumnog straha onih koji su još bili živi i zato, dakako, ništa nisu razumjeli niti su mogli razumjeti. Povremeno sastavljanje naše svijesti u praznini odvija se uvijek u ovom vrtu i (a to je ključ sreće) nastavlja se točno ondje gdje se ranije prekinulo. Bešavno teku bljeskovi jedan u drugi, nema svijesti van svijesti (priča o gašenju svega ide nam ovdje u prilog), zato se naši razgovori, naša milovanja tečno nastavljaju i svaki je prekid, ima li ga?, nama nevidljiv, neznan. I što ako vama, koji na sasvim drugačiji način jeste, između jedne i druge naše riječi, prvog i drugog našeg slova proteknu milijuni godina? Mi imamo vremena, naši sati broje eksponentima na deset: nama je svejedno. Nama nema sati. No, evo vam tog vašeg Vremena, razvučenog u svim smjerovima, bespredmetnog, suvišnog u ovom bivanju koje ga ne treba da bi se omeđilo i opisalo! I ovdje se, u njegovu blaženom odsustvu, mnogo snažnije vode stapanja, mnogo se bolje razgovara, mnogo se jače stenje i utapa u vreloj pučini seksa. Možda je to privid vječnosti, ali privid je po svemu isto što i stvarnost. Ti i ja se u ovom vrtu imamo susretati prividno vječno = stvarno bez kraja, naše stapanje, koje prije nije, kao ni bilo čije, bilo moguće, sada je *jedino moguće*; ali i u njemu ima posla, i na njemu se može raditi prema zadacima i potrebama vama neprenosivim, nepoznatljivim. Sve nas čeka, od svega drhtimo kao što smo nekoć davno drhtali na početku praznika, kada je sve bilo neotvoreno i nepotrošeno, nijedna čaška ispijena, a ovdje se one u isti čas prazne i pune, nestaju i nastaju, i dođi.

* * *

Ponekad se spuštam žlijebom u stijenama na istoku, iza moje kuće, koji izgleda kao da je bio izdubljen s nekom jasnom, planiranom svrhom prije mnogo stoljeća. Čini se da je ipak prirodan klanac, osim što se pri vrhovima njegovih strana gotovo na svakom mjestu vidi lakat-dva nekakve neobične, uglačane, sive kamene ploče koja se nagine blago prema unutra i sprečava da se žlijeb uruši od kiša. Ponegdje se na tom kamenu vide male izbočine nalik na zahrđale vrške koplja, smeđe, s kojih se tračak jednako smeđe vlage cijedi niz stijenu. U početku mogu hodati, pridržavajući se za stranice, po nanosima kamenja i granja u klancu, ali pretkraj samo skliznem na guzici po glatkom spustu na kojem se uspijevaju zadržati jedino otpale iglice borova i kriptomerija. Kad mi vrhovi bosih stopala udare o sipko i suho tlo, zateknem se u četvrtastom predvorju od istih onakvih neobičnih kamenih strana: slične su zidovima kuće u zemlji, kuće koja već odavno nema krova i kojoj je taloženje tla kroz doba sakrilo prizemlje. Sasvim lijevo, u sjeni, prolaz je kojim se ide u hodnik jednakih strana. To mjesto volim. Uvijek u zlaćanom svjetlu, ondje kao da vlada vječna sredina jutra. Sve je posuto lišćem i iglicama stabala koja se čine nekako predaleko gore na strmini a da bi tragovima prolaska godišnjih doba mogla obilježiti ovo usko, skrovito mjesto. Najčudnije je što s te točke uvijek mogu čuti šum mora, mada je ono sigurno daleko odande: ne mogu ga vidjeti kroz neprestani žuto-bijeli žar jutra. Kao da je taj hodnik visoko, visoko iznad mora pa djeluje kao zrcalna površina od koje se odbija huka valova i šuštanje vode na pijesku sačinjenom od sićušnih mrvica zdrobljenih kućica puževa i školjaka. Ondje ponekad sjednem na meko tlo i naslonim se na stranicu hodnika, upijajući toplinu sunca. Neznatno je, u tom miru, bilo moje uzbuđenje kad sam, gnječeći lagano prstima, zatvorenih očiju, iglice na tlu, napipao nečiju čeljust sa zubima; no ne mogu se sjetiti čiju, ni zašto.

* * *

Ponekad sanjam kubuse, duge i bijele, zračne,
sa svih strane obilazne,
dostojne bezbojnih skica za stvaranje grada.
Nikad, međutim, ne ulazim;
radije lutam po kamenim stazama sunčano-
hladnim, koje se obično
zdesna otvaraju dalekim ravnima punima
vjetra.

Dugo obilazim prostrane plinte tih zdanja,
koje su dio reljefa,
bregovi, padine, usjeci cesta kroz makiju
spajanu kamenim mostom.
Blag je to kraj gdje se taloži sunce u zraku
čistom od ikakva zvuka,
a dodiri ljudskoga majstorstva dodaju
mira.

Arhajski podzid uz planinsku cestu kraj zgrada
davno se predao grožđu:
debele bobice leže u napuklom svjetlu
i sjeni strogog granita,
svijaju zrake dugoga sunca u strune
koje ih bogate sokom,
tako da vrsno utažuju žeđ na tom hodu do
jutra.

Goran Čolakhodžić

Rođen 1990. u Zagrebu, a živi u Samoboru. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirao anglistiku i rumunjski jezik i književnost. Prevodi poeziju i prozu. Godine 2015. dobio je nagradu Goran za mlade pjesnike za rukopis *Na kraju taj vrt*. Dosad su mu pjesme objavljene na većem broju književnih portala iz Hrvatske i regije te u časopisima, a uvršten je i u dvije antologije. U 2016. godini sudionik je međunarodnog projekta Versopolis. Objavio je zbirku poezije *Na kraju taj vrt* (2015).

Biblioteka Mali rakun

knjiga 47

Goran Čolakhodžić

NA KRAJU TAJ VRT

© 2017 Goran Čolakhodžić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2017

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednici

Krešimir Pintarić
Dario Grgić

Fotografija

© casanowe / Fotolia.com

ISBN 978-953-345-545-7 (HTML)

ISBN 978-953-345-546-4 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-547-1 (PDF)

ISBN 978-953-345-548-8 (MOBI)

Prvo izdanje

SKUD Ivan Goran Kovačić, Zagreb, 2015.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba.**

